

THEO THIJSSSEN, *De Gelukkige Klasse*, Bussum, C. A. J. van Dishoeck, 1926.

Het is geen „litteratuur”, dit schoolmeesters-relaas, het is er te droog, te stijf van stijl voor, het is geen proza dat dadelijk pakt of boeit door kleur en verhouding, door rythme of wending. Het is sober, het is niet kunstzinnig, Het is niet fleurig, het is daarentegen ook heelemaal niet op effect berekend. Ik denk aan menig schooltafereeltje, dat juist in de laatste jaren enkele vrouwen, die voor de klasse gestaan hebben, ons gaven. Daar was meer poëzie in, meer „pointe” ook in elk verhaal; dat greep je soms meer door het zeer levendige ten tooneele voeren der kinderfiguurtjes. Theo Thijssen heeft geen opvallende gaven — wat hij alleen maar heeft is zijn eerlijk hart.

Maar doordat hij alleen maar aldoor onontkoombaar eerlijk is, heeft hij tenslotte toch iets degelijks bereikt. Deze schoolmeester, die zich in zijn dagboek over zijn werk in de klas uit, omdat hij er altijd overvol van is en hij in het dagelijksch leven daarover moeilijk spreekt — hij is geen moodoener, geen poseur, niet iemand met vooropgestelde maatschappelijke overtuigingen. Hij wil niet de lieve superieure meester zijn, die zich de eeuwige erkentelijkheid der leerlingen verzekert — nee, hij is minder en méér dan dat — een strijdend mensch met fouten, tekortkomingen, maar een die zijn werk voelt als zijn heiligen plicht. Niet dat hij zulke groote woorden over dien plicht gebruikt — het is verre van hem. Maar eenmaal doordrongen van dit bijna heiligend gevoel tegenover zijn klasse, strijdt hij met zich zelf in stilte, want het is niet zoo gemakkelijk een goed onderwijzer, een goed opvoeder te zijn. Het is een strijd tegen eigen onbeheerschtheden, tegen het nog ongebonden zelf, het is een overgave aan een gemeenschap, een leven voor en in die gemeenschap.

Deze onderwijzer ziet zich menigmaal voor moeilijkheden geplaatst en ook is er allerlei dat hem verhindert zich voortdurend en ongestoord te geven. Zulk een stoornis is het gaan solliciteeren naar een „betere” school, waar je met je akte Fransch méér verdient. Je doet dat als je een vrouw en kind hebt. Maar het geeft je een gevoel van tijdelijkheid, van reeds half weg te zijn en op deze wijze kan hij zijn taak niet naar behooren — dat is: met hart en ziel — vervullen.

Het aardige van dit boek is, dat er nooit één oogenblik getracht wordt een beteren indruk omtrent de paedagogische gaven van den hoofdpersoon te vestigen. Men zou eer kunnen zeggen dat deze schoolmeester al heel critisch tegenover zich zelf staat. Hoewel het dagboek natuurlijk gefingeerd is (al is even stellig de auteur een onderwijzman) toch zou het best een echt dagboek kunnen zijn — en het heeft er ook de bezwaren van. Dikwijls wordt een kleine zaak zeer minutieus uitgesponnen, dikwijls vermeit de auteur zich in uitweidingen die in hoofdzaak de menschen

uit de onderwijswereld zullen interesseeren. Ik kan mij voorstellen, dat sommige menschen het boek hier en daar bepaald vervelend zullen noemen. Ik heb dat gevoel niet gehad. Er was steeds iets zeer menscheijks in dat zich rekenschap geven, dat mij trof. De stijl is de echte stijl van een volksschoolonderwijzer — iets volkstümlichs en iets beschaafds geven daaraan en bepaalde kleur.

Ik geloof ook dat een volksonderwijzer niet overbelast mag zijn met beschaving en cultuur — hij vindt dan niet langer den toon tegenover zijn leerlingen.

Deze onderwijzer had, dunkt me, den toon wel en vindt het toch ook wel eens moeilijk de klasse ordelijk te houden. Dan worstelde hij met de juiste methode, met de ware manier om de ziel van de klasse te veroveren. Want hij is er van overtuigd, dat de klasse een ziel heeft. Soms spreekt één kind en vertolkt onbewust de gevoelens van allen. Soms reageert de klasse „en bloc”, soms heeft de klasse stemmingen — zij moet soms op deze, dan weer op die wijze behandeld worden.

Het moeilijke is het evenwicht te behouden — het evenwicht dat zoo licht verbroken wordt door een te sterken druk naar den éénen of den anderen kant, iedere opvoeder zal meevoelen wat de schrijver precies bedoelt. Ook speent de schrijver zich van alle sentimentaliteit. De kleine stakkers, de armoedzaaiers, de zieligen worden niet met suiker-zoete woorden beklagd — nee, Thijssen houdt van de werkelijkheid, hij wenscht helder in zich zelf te zien, zoowel als in de kinderen. Wanneer de werkelijkheid hem ontgoochelt, dan klaagt hij niet. Hij constateert het met een glimlach als zei hij tegen zich zelf: „dat is weer eens misgerekend, mannetje.” Hij zegt het niet eens hardop. Wij die lezen zien het soms comische verloop van een handeling, die ten slotte toch logisch lijkt en wij roepen ook niet uit dat 's mans overleg nutteloos was!

Ik voor mij persoonlijk vind het een boekje waar ik moeilijk veel kwaad van kan zeggen. Hoewel het litterair weinig opvallende verdiensten heeft, is het om de eenvoudige wijze waarop een mensch-zooals-er-velen-zijn, zich er in uitspreekt, toch misschien belangrijker dan menig boek met grootscher allure, doch dat binnen-in leeger is.

J. d. W.

WILLEM DE MERODE, *De Overgave en De Donkere Bloei*. Amsterdam, U. M. Holland, 1926.

Een herdruk en een nieuwe bundel, naar ik meen. Willem de Merode blijft zichzelf gelijk: de gemakkelijkhed, waarmede hij het rijm hanteert, brengt hem telkens tot rhetoriek; de onzekerheid van zijn sentiment laat hem nimmer toe een nieuwen weg te gaan, of een ouden tot het einde toe te bewandelen. Het is niet zoo heel lang geleden, dat men deze onzekerheid

als bij uitstek modern beschouwde; in onze dagen maakt zij een wat triesten, zieligen indruk, en men ontkomt niet er aan in zijn hart den dichter een zekere lyrische geposeerdheid te verwijten, die men zich tevergeefs moeite geeft au sérieux te nemen. Het is er mee als met de eeuwige liedjes van sommige over-productieve dichters en dichtersessen: wij kennen de algemeene trekken van hun poëzie zóó goed, dat de nieuwe, levende bijzonderheden van hun werk ons nauwelijks meer opvallen. Men heeft het idee, dat zij zijn blijven stilstaan, al jaren, tot zij plotseling verrassen met een fraaien weder-opbloei. Zoo ook gaat het met het werk van De Mérode: ge kunt tientallen verzen van hem lezen zonder dat zij u treffen, tot plotseling een enkel vers u verrukt door zijn brandend-donkere tragiek, om u enkele oogenblikken later weer teruggeworpen te voelen op de aarde door een verbluffend looze en vooze rhetoriek.

Men vraagt zich af, of de Muze wel een gevaarlijker vijand heeft dan de virtuositeit van den dichter!

R. H.

BERNARD VERHOEVEN, *De Zielegang van Henriette Roland Holst*, Maastricht, Boosten en Stols, 1925.

Bernard Verhoeven heeft met dit boekje bewezen, dat hij gerekend moet worden tot de Katholieke essayisten van beteekenis. Zijn karakterisering van het werk van mevrouw Roland Holst, hoe eenzijdig die ook moge zijn, behoort stellig tot het beste, wat over deze dichteres geschreven is. Men kan niet ontkennen, dat er sporen in haar werk te vinden zijn, die de opvattingen van den schrijver tot op zekere hoogte rechtvaardigen, doch het zijn m. i. slechts s p o r e n , welke niet een zoodanige beteekenis in het geheel van haar oeuvre hebben als Verhoeven wel meent. Het zwakste punt in zijn betoog schijnt mij te zijn, dat hij — en dat meer dan eens — aan door de dichteres gebruikte, dus d i c h t e r l i j k e , woorden redeneeringen koppelt, die zeker het simpel beeldend woordgebruik niet dekken. Dit is jammer, want het ontnemt iets aan den ernst van het werk, het lijkt nu zoo vaak weinig meer dan een spelletje van „hinein-interpretieren”. En dat kan de bedoeling van den schrijver niet zijn geweest, daartoe is trouwens al dadelijk de opzet van zijn essay te breed. Hoe het ook zij, deze studie wekt tot hernieuwde lectuur van al hetgeen, waarmede zij, die niet ten onrechte Nederlands grootste dichteres is genoemd, onze litteratuur heeft verrijkt. Dit te hebben bereikt, moge niet enkel het doel van Bernard Verhoeven zijn geweest, naar onze meening heeft hij daarmede het beste, het minst subjectieve, deel van zijn taak volbracht. De geschiedenis zal moeten uitmaken, of hij de accenten in zijn opstel juist heeft gelegd.

R. H.